

1/2004

Foorumin työryhmät

Työvoiman tarve ja
saatavuus 2020Teknologiasta sosiaalisiin
innovaatioihin

Foorumin työryhmät kartoittaneet tulevaisuuden muutostekijöitä

Metsäalan tulevaisuusfoorumi on ollut käynnissä nyt yhden vuoden. Tuona aikana foorumin työhön on osallistunut noin 60 eri alan asiantuntijaa ja tulevaisuuden muutostekijöistä on keskusteltu eri yhteyksissä ainakin 350 henkilön kanssa. Merkittävän osan työstä muodostavat viisi työryhmää, joiden työpajoissa, asiantuntijaesityksissä ja aivoriihissä on löydetty lukuisia metsäalaa ehkä hyvin merkittävällä tavalla vaikuttavia muutostekijöitä. Osasta työn tuloksia keskustellaan Tampereella 1.6.2004 järjestettävässä tulevaisuusseminaarissa.

Foorumin työryhmät

Metsäteknologia ja metsänhoito. Väestönkehitys ja siihen liittyvä huoltosuhteen huonontuminen laajentuvassa EU:ssa edellyttää metsätaloudelta voimakkaita kehitysaskelia Suomessakin. Tilaa on sekä teknologisisille innovaatioille mutta ennen kaikkea sosiaalisille kehitysaskelille. Muun muassa metsänhoidon tuottavuuskehitys, jäykät organisaatorakenteet sekä T&K-keijun toimimattomuus yhdessä supistuvien metsätalouden tukien kanssa ovat nousseet esille ryhmien tulevaisuustarkasteluissa mahdollisina ja toteutuessaan keskeisinä muutostekijöinä.

Keskustelua on herättänyt myös ehkä hieman ristiriitainen nykytilanne, jossa metsätalouden tulosta pääosa tulee tukkipuusta ja samaan aikaan metsäteollisuuden leipähammas on kuitupuun jalostaminen. Miten tämä ristiriita purkautuu tulevaisuudessa ja mitkä ovat sen seuraamuksen metsien käsittelylle? Tukiin kantohinnalle oletetaan asettavan paineita myös Itä-Euroopan sahateollisuuden kilpailu ja Keski-Euroopan demografinen kehitys. Voiko jo pitkälle kehitetty teknologia ja logistiikka kehittyä edelleen ja vastata syntyviin kustannuspaineisiin?

Metsäklusterin elinvoimaisena säilyminen on ollut yksi ryhmien työn tarkastelukulma. Keskeinen edellytys elinvoimaisuudelle on, että metsäteollisuus investoi jatkossakin myös kotimaahan. Uhkaavina pilvinä keskusteluissa on nähty talous-, yhteiskunta- ja työmarkkinapoliittisten tekijöiden ohessa sähkön hinnan nousu ja puun saatavuus kilpailukykyiseen hintaan. Miten puun markkinoille

tulo turvataan erilaisissa kysyntätilanteissa säilyttäen samalla metsätalouden kannattavuus? Entä miten kanavoidaan jatkuvat EU:n ja oman yhteiskunnan ympäristövaatimukset sekä metsänomistajien eriytyvät tavoitteet tehokkaan puuntuotannon kanssa?

Metsäteknologian ja metsänhoidon yhdistetty työryhmä on toimintansa aikana järjestänyt viisi työpajastuntoa, joissa päätavoitteena on ollut rakentaa skenaariotarkastelu metsäteknologian ja metsänhoidon tulevaisuuden keskeisistä muutosvoimista. Työpajastunnoissa työryhmä on kuullut eri alojen asiantuntijoita. Näiden lisäksi on tehty erillisiä asiantuntijahaastatteluita. Työn keskeiset tulokset esitellään laajempaa keskustelua varten Foorumin tulevaisuusseminaarissa Tampereella 1.6.2004.

Metsäteollisuuden tulevaisuuden uhkia ja mahdollisuuksia hahmoteltaessa on kiinnitetty huomiota mm. siihen, miten eri maissa suhtaudutaan raakapuun vientiin. Yleinen havainto on, ettei asennoituminen liity kovinkaan selvästi metsävarojen runsauteen, vaan kulttuuriseen käsitykseen siitä, mikä on maalle hyväksi.

Erytisen nihkeästi raakapuun vientiin suhtautuvat entiset sosialistiset maat, joiden vallitseva ideologia korosti raaka-ainesten täydellistä hyväksikäyttöä ja mahdollisimman paljon työtä sisältävien tuotteiden vientiä. Näissä maissa raakapuun vienti nähdään herkästi kolonialismin muotona, johon reagoidaan nationalistisen herkästi. Suhtautuminen on aivan erilaista perinteisissä markkinatalousmaissa.

Kuvaava esimerkki on Venäjän Karjalassa vuonna 2000 julkaistu yli 2 700 hen-

kilöä käsittänyt kyselytutkimus, joka asuinpaikan, ammatin, sukupuolen ym. tekijöiden mukaan edusti likimain Karjalan väestöä. Haastatelluista 16 % suhtautui raakapuun vientiin neutraalisti tai positiivisesti, 78 % kielteisesti. Vientikiellon tarpeellisuutta kannatti 67 %, sitä vastusti 15 %. Arvio on, että sitä mukaa kun demokratia vahvistuu Suomen itärajan takana ja väestön mielipiteet saavat poliittisissa päätöksissä vastakaikua, puun vienti saattaa vähentyä olennaisesti.

Ympäristö-työryhmä järjesti syksyllä 2003 kaksi tulevaisuusverstasta. Kolmeksi tärkeimmäksi metsäalaa vaikuttavaksi ympäristöteemaksi vuoteen 2020 ulottuvalla ajanjaksolla arvioitiin ilmastonmuutos, vesistöjen ja juomaveden suojelu sekä luonnon monimuotoisuuden suojelu. Nämä kaikki vaikuttavat olemassa oleviin metsäalan elinkeinoihin ja – jos avautuvat mahdollisuudet osataan hyödyntää – myös synnyttävät uutta elinkeinotoimintaa Suomeen.

Tulevaisuusverstaissa nousi toistuvasti esille ympäristövaikutusten yhteiskuntasidonnaisuus. Arvioitiin, että ympäristövaikutusten hillitsemiseksi tai korostamiseksi rakennetaan erityyppisiä politiikka-toimia. Usein ne avaavat mahdollisuuksia elinkeinoille. Uusia elinkeinoja voi syntyä esimerkiksi päästökaupan, metsäenergian, luontomatkailun tai ympäristöosaamisen aloilla. Uusien elinkeinon kehitystä rajoittavaksi tekijäksi keskusteluissa nousi metsäalalla piilevä muutosjähkyys, joka rajoittaa uusien näkökulmien ja toimintavaihtoehtojen hyväksyttävyyttä.

Sosiaalisella kestävyydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä metsäalan kykyä edistää jatkuvasti ihmisten hyvinvointia. Sosiaalisen kestävyuden työryhmä pyrkii (i) luotaamaan yhteiskunnallisen muutoksen dynamiikkaa metsäalan näkökul-

masta, (ii) tarkastelemaan metsien tulevaa kehitystä kansalaisten näkökulmasta, (iii) arvioimaan metsien monikäyttöön liittyvien uusien elinkeinon mahdollisuuksia, sekä (iv) paikallistamaan metsäalan ennakoituissa kehityskuluissa mahdollisia ongelmakohtia sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta.

Sosiaalisen kestävyuden työryhmä tekee omaa tutkimus- ja selvitystyötä, jossa kiinteänä osana ovat yhteensä noin viidentoista asiantuntijan muodostamat sosiaalisen kestävyuden ja luontomatkailun teemaryhmät. Tutkimus- ja selvitystyön pääpaino on mm. seuraavissa teemakokonaisuuksissa:

- Yhteiskunnallisen muutoksen dynamiikka, suunnat ja vaikutukset metsäalalla
- Metsien luonnontuotteiden hyödyntäminen ja niiden elinkeinolliset mahdollisuudet
- Luontomatkailun nykytila ja mahdollisuudet

Työvoiman tarve ja saatavuus 2020

On mahdollista, että työvoiman saatavuus nousee – erityisesti metsänhoidon, puunkorjuun ja puutavaran autokuljetuksen osalta – koko metsäsektorin kehitystä rajoittavaksi tekijäksi 2010-luvulla. Näin on erityisesti siksi, että mainituissa ammattiryhmissä niin yrittäjien kuin palkatun työvoiman ikääntyminen on nopeaa ja ammatteihin ja yrittäjiksi hakeutuminen heikkoa.

Metsäalan tulevaisuusfoorumi on yhteistyössä JP Management Consulting (Europe) Oy:n kanssa käynnistänyt maaliskuussa 2004 tulevaisuus selvityksen, jonka päätavoitteena on ennakoita työvoiman kysynnän ja tarjonnan kehitystä vuoteen 2020 ja arvioida niitä keinoja, joilla työvoiman saatavuus voidaan turvata. Tulevaisuus selvitys valmistuu vuoden 2004 loppuun mennessä.

Seminaari "Teknologias- ta sosiaaliin innovaati- oihin - metsätalouden uudet toimintamallit" 1.6.2004 Tampereella

Miten metsänhoito ja puunhankinta toteutetaan tulevaisuudessa? Muuttuvatko yksityismetsätalouden toimintamallit? Kuinka rakennetaan uusia sosiaalisia innovaatioita, jotta metsätalous menestyy muuttuvassa toimintaympäristössä?

Lisätietoja ja seminaariin ilmoittautuminen:
www.metsafoorumi.fi

Julkaisuja tulevaisuudesta:

CEPI 2003. A partnership for European Forests. A CEPI study on future wood availability.
www.cepi.org/files/WoodAvail-092107A.pdf
Full study:
www.cepi.org/files/woodavail-full-112802A.pdf

Kauppa- ja teollisuusministeriö 2003. Paperi 2030. KTM tutkimuksia ja raportteja 6/2003.

Unasylva Vol. 52, No. 1 (No. 204) - Looking forward. www.fao.org/DOCREP/003/X8820E/X8820E00.HTM

Metsäalan tulevaisuusfoorumin uutiskirje

Julkaisija:
Metsäalan tulevaisuusfoorumi
Joensuun yliopisto
PL 111
80101 Joensuu

Toimittaja: Saija Miina
saija.miina@joensuu.fi

Metsäalan tulevaisuusfoorumi Internetissä:
<http://www.metsafoorumi.fi>

Metsäalan tulevaisuusfoorumin uutiskirje kertoo Foorumin tuoreimmista tapahtumista ja tuloksista. Uutiskirje löytyy Internetistä sivulta <http://www.metsafoorumi.fi/uutisia.htm>. Voit saada sen myös suoraan sähköpostina ilmoittautumalla jakelulistalle: saija.miina@joensuu.fi

